

# Vang de Watermonsters Citizen Science 2022

Fijn dat je meedoet aan het Citizen Science project 'Vang de Watermonsters' 2022. Samen met andere 'burgerwetenschappers' ga je de waterkwaliteit meten.

De afgelopen jaren hebben we samen met burgerwetenschappers verspreid over Nederland de kwaliteit van sloten, plassen, meren en vennen in beeld gebracht. De resultaten van het burgeronderzoek laten helaas een negatief beeld zien van de waterkwaliteit: in een overgroot deel van de onderzochte wateren is de waterkwaliteit slecht of matig. Jaarlijks meten in haarvaten van ons watersysteem helpt om goed zicht te houden op de waterkwaliteit.

Schoon water is de bron van ons leven. In Nederland meet de overheid vooral de waterkwaliteit van grote wateren. In deze officiële kwaliteitsmetingen voor de Kaderrichtlijn Water (in heel Europa schoon en gezond water in 2027) worden de kleine vennen, plassen, grachten en sloten in de buurt, meestal niet meegenomen. De kleine wateren vormen een derde van het Nederlandse oppervlaktewater, en zijn de haarvaten van ons watersysteem. Deze wateren dienen als kraamkamer van de natuur. Vervuiling door bijvoorbeeld mest, riooloverstort, bestrijdingsmiddelen en zaken die wij zelf door de afvoer thuis spoelen zoals medicijnresten, frituurvet en verfresten, bedreigen de waterkwaliteit en biodiversiteit.



### Waar meten?

Ga bij voorkeur bij een klein watertje meten. Bij jou in de buurt, in het buitengebied of in een natuurgebied. Je kunt ook kiezen om te meten op een locatie die door iemand anders genomineerd is. De genomineerde locaties vind je op een online kaart via [vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper](http://vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper). Dit jaar kan je meerdere metingen doen. We hopen dat je vijf metingen bij vijf verschillende wateren wilt doen. Met de meetkit kun je vijf metingen uitvoeren. Is de meetkit op, bestel dan gerust een nieuwe. Dit helpt ons enorm. Zo kunnen we de waterkwaliteit van vele kleine wateren in kaart brengen.

### Wat zit er in je meetkit?

- 5 plastic buisjes (polypropyleen, 15 ml) die zijn voorzien van een watervaste sticker met een unieke code (elk buisje is voor een aparte meting);
- een zoekkaart voor waterdieren;
- een gewatteerde retourenvelop met antwoordnummer voor het verzenden van de watermonsters naar het NIOO-KNAW;
- deze handleiding.

Goed om te weten: de reageerbuisjes doe je in de kleine, gewatteerde envelop. Hier zit een retoursticker op voor het NIOO-KNAW. Verstuur de reageerbuisjes gezamenlijk en zo snel mogelijk nadat je de metingen hebt genomen. Je kunt de retourenvelop gewoon in de brievenbus doen.

### Wie is Vang de Watermonsters?

'Vang de Watermonsters' is een brede samenwerking tussen:



## Wat moet je meenemen naar de waterkant?

- Een (zelfgemaakte) secchi-schijf of secchi-hark. Voor meer uitleg kijk de instructievideo op [vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper](http://vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper)
- De gewatteerde envelop met reageerbuisjes
- Een schepnetje
- Een witte/ lichtgekleurde emmer of teiltje
- De zoekkaart voor waterdieren, en eventueel pen/potlood om het aantal dieren te noteren
- Je smartphone (om de meetresultaten direct online door te geven) of pen en papier (om je meetresultaten op te schrijven)



**Tip: stel je smartphone goed in voordat je op pad gaat**

We willen graag precies weten waar iedereen heeft gemeten. Ook vragen we je om foto's te maken van jouw meetgebied. Hiervoor moet de browser op jouw telefoon goed ingesteld staan voor de locatiegegevens en het gebruik van je camera. Zo zet je de rechten aan voor de locatiegegevens en de camera:

### Heb je een iPhone?

Ga naar Instellingen > Zoek bij de apps de browser die jij gebruikt (bijvoorbeeld Safari of Chrome) > Zet bij Locatie het vinkje op "bij gebruik", en bij camera het schuifje "aan".

### Heb je een Android-toestel?

Ga naar Instellingen > Apps en meldingen > Zoek bij de apps de browser die jij gebruikt (bijvoorbeeld Chrome) > Machtigingen > Zet het schuifje van Locatie en Camera op "aan".

Nu ben je er helemaal klaar voor en kun je op onderzoek uit aan de waterkant!

## Stappenplan: meten aan de waterkant

### Stap 1: start de online meetomgeving

Ga naar [vangdewatermonsters.nl/meetgegevens](http://vangdewatermonsters.nl/meetgegevens). Hier kun je al je meetgegevens invullen, inclusief je naam, e-mailadres en of je betrokken bent bij een van de organisaties uit de lijst.

### Stap 2: kies je meetlocatie

**Voor de meetgegevens hebben we de GPS-locatie van je meetlocatie nodig.** De locatie van de meting kun je aanklikken op de kaart in de online meetomgeving. Je kunt kiezen uit een genomineerde locatie, of een eigen meetlocatie toevoegen.



- Zoek op de kaart het punt aan de waterkant waar je nu bent.
- Markeer dit met een punaise.
- Bevestig je meetpunt en klik door.

### Stap 3: bepaal het meetgebied waar je gaat meten

Kies een punt langs de waterkant uit waar je wilt meten. Kies een plek uit die kenmerkend is voor het water dat je gaat meten. Vanaf het meetpunt loop je ongeveer 12 meter naar links langs het water. Leg daar iets neer dat je kunt herkennen (bijvoorbeeld een takje of steen). Loop terug naar het meetpunt en doe hetzelfde de andere kant langs het water. Controleer goed dat je zo dicht mogelijk bij het water staat.

Je meetgebied is 25 meter langs de waterkant en 5 meter vanaf de waterkant het water in. Bij een smalle sloot die minder breed is dan 5 meter loopt je meetgebied tot aan de andere oever. Controleer nogmaals of het meetgebied een goed beeld geeft van hoe het hele water eruitziet.

#### Stap 4: voer de code van het reageerbuisje in

Op elk reageerbuisje staat een uniek nummer. Dit is de meet-ID voor jouw metingen.



Vul het nummer in, zodat we het buisje met het watermonster aan je meetgegevens kunnen koppelen.

#### Stap 5: bepaal het type water waar je meet

Niet elk oppervlaktewater is hetzelfde. Een sloot is in vorm, grootte, stroomsnelheid of diepte niet te vergelijken met bijvoorbeeld een stromend beekje, gracht of diepe plas. In Nederland zijn alle oppervlaktewateren ingedeeld in 42 verschillende typen, met voor elk type andere normen voor waterkwaliteit. Voor dit onderzoek zijn de 42 watertypen geclusterd tot acht watertypen, in combinatie met drie verschillende type gebieden (agrarisch, natuur of bebouwd).



Kies het watertype dat past bij jouw meetgebied.

- Beek: stromend water
- Rivier: stromend water
- Sloot: langgerekt water, smaller dan 8 meter.
- Kanaal: langgerekt water, breder dan 8 meter.
- Kleine ondiepe plas: minder dan 6 meter diep, de afstand tot de overkant is minder dan 800 meter.
- Kleine diepe plas: meer dan 6 meter diep, de afstand tot de overkant is minder dan 800 meter.
- Grote ondiepe plas: minder dan 6 meter diep, de afstand tot de overkant is meer dan 800 meter.
- Grote diepe plas: meer dan 6 meter diep, de afstand tot de overkant is meer dan 800 meter.
- Weet niet

#### Stap 6: geef het water een rapportcijfer

We willen ook graag weten wat jij vindt van het water dat je wilt gaan meten.



Geef het water een cijfer tussen 1 en 10. Waarbij 1 slecht is en 10 een hele positieve ervaring.

Toelichting rapportcijfer



Waarom meet je dit water? Omdat ....

- Ik hier in de buurt woon/hier vaak kom.
- Ik in dit water zwem.
- Ik in dit water vis.
- Ik op dit water zeil, roei, kano of surf.
- Ik me zorgen maak over de waterkwaliteit van dit water.
- Ik me zorgen maak over de waterkwaliteit in NL.
- Anders, omdat ...

#### Stap 7: maak drie foto's van je meetlocatie

Om een goede indruk te krijgen van jouw meetlocatie vragen we je drie foto's te maken. Let op de volgende punten voor goed bruikbare foto's:

- Maak de foto's ongeveer 1 tot 1,5 meter boven de wateroppervlakte.
- Zorg dat er geen mensen op de foto's staan.
- Probeer spiegeling van het water zoveel mogelijk te vermijden. Maak de foto op een plek in de schaduw of ga met je rug naar de zon staan als je de foto neemt.
- De foto's hoeven niet mooi te zijn, maar moeten wel de situatie ter plekke goed weergeven.
- Zijn er kenmerkende elementen in het water in je meetgebied? Zorg er dan voor dat die op 1 foto ook zichtbaar is. Denk bijvoorbeeld aan een brug of een duiker.



Ga met je gezicht naar het water staan. Maak drie foto's van het water en de oever.

1. Maak een foto recht vooruit, met het water en de oever in beeld.
2. Maak een tweede foto waarop de oever en de overgang naar het water goed in beeld is. Dus schuin langs de oever.
3. Maak een laatste foto van het water zelf. Probeer de telefoon ongeveer 1 meter boven het water te houden en maak een foto recht naar beneden. Breng daarbij het water en mogelijk ook waterplanten of de bodem in beeld. Controleer of de foto van het water goed is en niet te veel spiegelt het helpt als je met je rug naar de zon staat.

### Stap 8: neem een watermonster voor het bepalen nitraat en fosfaat

Nitraat en fosfaat zijn voedingsstoffen afkomstig van onder andere mest en rioloverstort. Als een water te veel voedingsstoffen heeft, groeien er veel algen, kroos en planten die het wateroppervlak bedekken. Er komt dan weinig tot geen licht meer in het water. Waterplanten die onder water leven kunnen dan moeilijk groeien. Het zijn juist deze planten die beschutting, voedsel en zuurstof geven aan waterdieren. Te veel nutriënten in het water leidt dus tot een slechte waterkwaliteit.

Je gaat op de meetplek een watermonster nemen. Dit watermonster wordt in een laboratorium onderzocht op het gehalte nitraat en fosfaat. Op die manier weten we hoeveel voedingsstoffen in het water op jouw meetplek aanwezig zijn. Om een goed monster te nemen, moet je een paar stappen doorlopen. Dat moet nauwkeurig gebeuren.

Op [vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper](http://vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper) vind je een video met meer uitleg.

1. Pak je schone emmer of afwasteiltje. Spoel deze een keer goed om met het te meten water en gooi het water weg.
2. Neem nog een watermonster met geen of zo min mogelijk modder, planten en beestjes.
3. Draai de emmer/teiltje een keertje rond zodat het water in beweging komt en alles goed mengt.
4. Houd het buisje volledig onder water in de emmer/ teiltje. Zorg dat er geen lucht meer in het buisje zit en het buisje helemaal tot de rand gevuld is met water. Draai de dop op het buisje terwijl je het buisje volledig onder water houdt.
5. Maak het buisje droog, controleer of de dop goed vast zit en doe het buisje in de gewatteerde retourenvelop.



Online kun je invullen of de meting is gelukt:

- Ik stuur van deze meting een buisje op.
- Er is iets misgegaan. Ik stuur van deze meting geen buisje op.

### Stap 9: meet het doorzicht en de bodemdiepte van het water

Meet het doorzicht en de bodemdiepte van het water.

Je gaat nu het doorzicht en de bodemdiepte van het water meten met de Secchi-meter: de Secchi-schijf of Secchi-hark. Bekijk de video voor meer uitleg via [vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper](http://vangdewatermonsters.nl/burgerwetenschapper).

Dit doe je voor de waterplanten meting, zodat het water zo min mogelijk in beweging is geweest.

Is er een bruggetje of steiger bij het water? Kies dan die plek om te gaan meten.



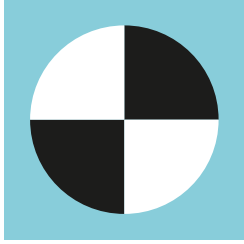
Ik meet met een:

- Secchi-hark
- Secchi-schijf

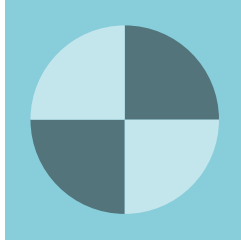
### Doorzicht

Ga als het kan met je rug naar de zon staan. Zorg dat je zo min mogelijk last hebt van de spiegeling in het water. Doe deze meting zonder zonnebril.

Laat de Secchi-meter rustig in het water zakken, steeds verder totdat je de schijf of de tanden van de hark net niet meer ziet.



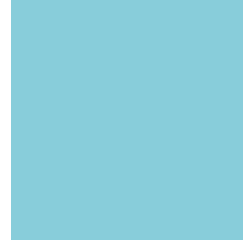
Laat je Secchi-schijf in het water zakken...



... verder ...



... verder ...



Tot hij verdwijnt.  
Lees op de gemarkeerde  
stok af wat de waterdiepte  
is. Schrijf dit op.



Trek de schijf op tot  
je hem net weer ziet  
en schrijf ook deze  
waterdiepte op.

Trek de schijf of hark voorzichtig omhoog, totdat deze onder water nét weer zichtbaar is. Kijk goed bij welke knoop (schijf) of streepje (hark) het water nu staat.



Bereken de afstand tussen de Secchi-meter en het wateroppervlak.

- **Schijf:** Dit is het aantal knopen in het touw tussen de schijf en het wateroppervlak x 10 cm.
  - **Hark:** dit is het aantal markeringen op het deel van de steel die onder water was x 10 cm.
- Dit is het doorzicht. Vul dit in centimeters in. Kies de waarde die het dichtst bij je meting is. Meet je bijvoorbeeld 62 cm, vul dan 60 cm in. Meet je 68 cm, vul dan 70 cm in.



### Bodemdiepte

Meet nu de diepte.

Kun je vanaf de kant de bodem zien?

- Ja: Je kunt de bodem zien. Het doorzicht is gelijk aan de diepte van jouw water. Je bent klaar met dit deel van de meting.
- Nee: Ga nu de bodemdiepte meten.

Laat de Secchi-meter nog een keer in het water zakken, totdat het touwtje slap gaat hangen (schijf) of de hark de bodem raakt. Als het niet lukt om met jouw Secchi-schijf de bodem te bereiken, kun je dat ook invullen door meer dan 150 cm te kiezen.



Bereken de bodemdiepte:

- **Schijf:** dit is het aantal knopen in het touw tussen de schijf en het wateroppervlak \_ (maal) 10 cm.
- **Hark:** dit is het aantal markeringen op het deel van de steel die onder water was \_ (maal) 10 cm.

Dit is de bodemdiepte. Vul dit in centimeters in. Kies de waarde die het dichtst bij je meting is. Meet je bijvoorbeeld 62 cm, vul dan 60 cm in. Meet je 68 cm, vul dan 70 cm in.

## Stap 10: breng de waterplanten in kaart

De kwaliteit van het water in plassen, sloten, grachten, vaarten en poelen is eenvoudig af te lezen aan de planten die in het water groeien. Hoe voedselrijk of voedselarm het water is, bepaalt hoeveel planten er groeien. En ook deels hoeveel van elke groep.

We kijken naar vijf verschillende groepen waterplanten. Elke groep geeft een belangrijke aanwijzing voor de waterkwaliteit. Ook de hoeveelheid planten (bedekking) zegt veel over de waterkwaliteit.

De vijf groepen zijn:

- kroos
- drijvende algen
- drijvende planten
- onderwaterplanten
- oeverplanten

Voor elke groep ga je kijken of deze aanwezig is. En zo ja, wat de bedekking is en welke waterplanten van deze groep vooral voorkomen. Illustraties van de verschillende groepen en de bedekking helpen je daarbij.

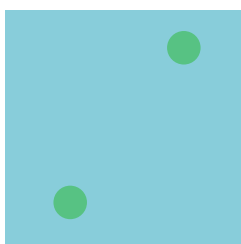


Bij het online invullen van de meetgegevens kun je voor alle groepen kiezen uit 5 categorieën:

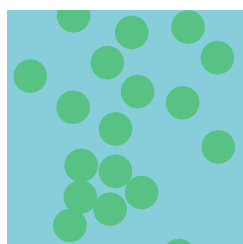
- Geen
- Weinig
- Duidelijk aanwezig
- Plaatselijk veel
- Veel



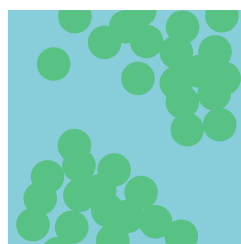
Geen



Weinig  
(5-15%)



Duidelijk aanwezig  
(15-30%)



Plaatselijk veel  
(30-60%)



Veel  
(60-100%)

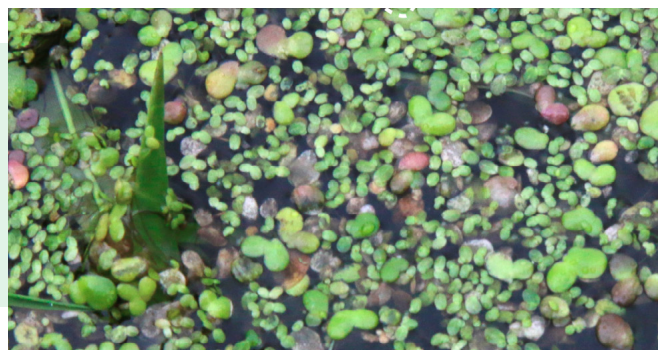
### Kroos

Kroos zijn kleine plantjes die op het water drijven. De planten wortelen niet in de bodem. Kroos kan snel groeien en dan dichte matten op het water vormen. Op kroos leven insecten en het is voedsel voor sommige vissen of vogels. Als water veel voedingstoffen bevat, groeit kroos snel en kan het water geheel bedekt raken met kroos. Een kroosdek op het water heeft een groot effect op het leven onderwater. Als er een dichte kroosmat ligt, dringt er weinig licht door tot op de bodem en is er niet veel waterleven mogelijk. Dit heeft een negatief effect op de waterkwaliteit. Een kroosdek ontstaat als het water stilstaat en voedselrijk is.



Online kun je invullen hoeveel kroos je ziet in het meetgebied:

- Geen
- Weinig (ca 5-15%)
- Duidelijk aanwezig (ca 15-30%)
- Plaatselijk veel (ca 30-60%)
- Veel (ca 60-100%)



### Drijvende algen

Algen zijn kleine eencellige plantjes. Ze kunnen het water groen, bruin of groenblauw kleuren. Onder gunstige omstandigheden kunnen ze zich heel snel vermeerderen. Algen produceren zuurstof in het water en dienen als voedsel voor vissen en andere kleine waterdiertjes. Algen gedijen goed als er veel voedingsstoffen in het water opgelost zijn. Als water te veel voedingsstoffen bevat, kunnen algen snel groeien. Als er veel algen zijn, kan het licht niet doordringen tot op de bodem. Met weinig licht in het water kunnen waterplanten zich niet goed ontwikkelen en wordt het water soortenarm. Bij te veel algen wordt het water dus troebel en is de waterkwaliteit slecht.



Hoeveel drijvende algen zie je in het meetgebied?  
Online kun je kiezen tussen de volgende opties:

- Geen
- Weinig (ca 5-15%)
- Duidelijk aanwezig (ca 15-30%)
- Plaatselijk veel (ca 30-60%)
- Veel (ca 60-100%)





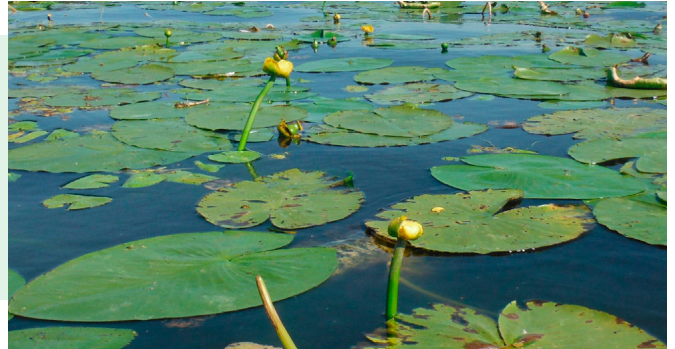
### Drijvende planten

De bladeren en bloemen van drijvende planten zitten meestal op het wateroppervlak. Deze planten wortelen in de bodem. Drijvende planten maken zuurstof aan en dienen als kraamkamer voor dieren. Te veel drijvende planten in het water is echter geen goed teken. De planten houden dan zonlicht tegen voor onderwaterplanten.



Geef online aan hoeveel drijvende planten je ziet in het meetgebied:

- Geen
- Weinig (ca 5-15%)
- Duidelijk aanwezig (ca 15-30%)
- Plaatselijk veel (ca 30-60%)
- Veel (ca 60-100%)



### Onderwaterplanten (ondergedoken waterplanten)

Deze waterplanten groeien voornamelijk onder het wateroppervlak. Ze wortelen meestal in de bodem. In de bloeitijd komen de bloeiwijzen soms boven het wateroppervlak uit. Als het water heel helder is, krijgen deze planten de kans om te groeien. Als de onderwaterplanten goed groeien, krijgen algen weinig licht en daardoor geen kans om te groeien. Door het zonlicht maken onderwaterplanten zuurstof aan in het water. De planten dienen daarnaast ook als kraamkamer voor vissen en andere waterdiertjes. De aanwezigheid van onderwaterplanten is dus goed voor de waterkwaliteit.



Hoeveel onderwaterplanten zie je in het meetgebied?

- Geen
- Weinig (ca 5-15%)
- Duidelijk aanwezig (ca 15-30%)
- Plaatselijk veel (ca 30-60%)
- Veel (ca 60-100%)



### Oeverplanten (emergente planten)

Deze planten groeien in de overgangszone tussen land en water. Ze wortelen altijd in de bodem en kunnen zowel met hun voeten in het water als op het land groeien.



Hoeveel oeverplanten zie je in het meetgebied?

- Geen
- Weinig (ca 5-15%)
- Duidelijk aanwezig (ca 15-30%)
- Plaatselijk veel (ca 30-60%)
- Veel (ca 60-100%)



## Stap 11: breng de grotere waterdieren in kaart

De kwaliteit van het water in plassen, sloten, grachten, vaarten en poelen is eenvoudig af te lezen aan de dieren die in en rond het water leven. Als er veel verschillende soorten dieren in en rond het water leven, is dit vaak een teken van goede waterkwaliteit.

Waterdiertjes zijn er in alle soorten en maten. Welke dieren en hoeveel van elke soort zie je in en rond het water in je meetgebied? Niet alle dieren zijn met het blote oog makkelijk te herkennen. De zoekkaart help je bij het vinden van de soorten en de juiste naam. Neem hiervoor zeker 20 minuten de tijd: luister en kijk.

Pak de zoekkaart erbij om eerst de grotere waterdieren te herkennen. Bij elke soort kun je aangeven of je het dier in je meetgebied ziet en hoeveel. Je kunt kiezen uit alle getallen tussen 0-50 en meer. Vul 0 in als je het waterdier niet ziet.



**Categorie 4 poten/ amfibieën & vissen:**

- Kikker
- Pad
- Salamander
- Vis

**Stap 12: neem een watermonster voor het onderzoeken van de kleinere waterdieren**

Voor het onderzoeken van de kleinere waterdieren heb je een schepnetje en een lichtgekleurde emmer of teiltje nodig. Heb je deze niet, of heb je weinig tijd voor de meting, sla dan stap 12 over en ga door naar stap 13.

1. Vul de emmer tot de helft met water uit je meetgebied. Om de dieren goed te kunnen bekijken moet je ze uit het water halen met het schepnetje.
2. Haal het schepnetje door het water en leeg het in de emmer/teiltje.
3. Haal het schepnetje door de waterplanten aan de waterkant en leeg het in de emmer/teiltje. Zijn er geen planten aan de waterkant? Haal dan het schepnetje langs de oever. Soms is dat een beschoeiing of kade.
4. Haal het schepnetje over de bodem van het water (of in ieder geval zo diep mogelijk) en leeg het in de emmer/teiltje.

Nu kun je de kleinere waterdieren gaan bekijken. Laat de dieren nadat je ze hebt bekeken zo snel mogelijk weer vrij.



**Categorie: kreeften en dieren met meer dan 8 poten:**

- Rivierkreeft
- Vlokreeft
- Waterpissebed



**Categorie: Heel Klein**

- Eenoogkreeftje
- Springstaart
- Watermijt
- Watervlo



**Categorie: Insecten in het water met 6 poten**

- Bootsmannetje/ruggenzwemmer
- Duikerwants
- Geelgerande watertor
- Haftenlarve
- Jufferlarve
- Kokerjuffer met huisje
- Kokerjuffer zonder huisje
- Larve geelgerande watertor
- Larve van echte libel
- Schaatsenrijder
- Schrijvertje
- Slijkvlieglarve
- Staafwants
- Steenvlieglarve
- Waterkever
- Waterschorpioen
- Zwemwants



**Categorie: Insecten in het water met 8 poten**

- Waterspin



**Categorie: waterdieren zonder (echte) poten**

- Bloedzuiger
- Dans of watermuglarve
- Driehoekmossel
- Koordworm
- Korfmossel
- Platworm
- Poelslak
- Posthoornslak
- Rattenstaartlarve
- Schilder-/zwanen/eendenmossel
- Slingerworm of tubifix
- Steekmuglarve



### Stap 13: onderzoek de hoeveelheid plastic en zwerfafval

Plastic of ander zwerfafval in of rond het water is slecht voor de dieren die in en bij het water leven. Het duurt vele tientallen jaren voordat plastic helemaal afbreekt. Plastic breekt onder invloed van Uv-straling en water af tot kleinere deeltjes (microplastics). Dieren krijgen het binnen, raken erin verstrikt of worden er ziek van. De microplastics komen in de magen van waterdieren terecht. Bij kleinere dieren leidt dit tot verstopping, zoals de watervlo die hierdoor het water niet meer kan filteren. Een klein deeltje kan dus grote gevolgen hebben voor de dieren en planten in een water.

Voor het zwerfafval vragen we je enkel naar het water te kijken en een meetgebied van 100 m<sup>2</sup> af te bakenen. Vanaf de plek waar je staat is dat bijvoorbeeld 10 bij 10 meter of 5 bij 20 meter.



Hoeveel plastic en zwerfafval zie je in het water of aan de waterkant? Een blikje, lolliestokje of drinkflesje telt allemaal voor 1. Het maakt dus niet uit hoe groot het is. Vul online het aantal stuks in.

### Stap 14: verzend de meetgegevens



Je hebt nu alle meetgegevens ingevoerd. Check nog even of je niets vergeten bent en klik dan op verzenden om de meetgegevens in te sturen.

#### Je ben nu klaar bij deze meetplek aan de waterkant

In je meetkit zitten vijf reageerbuisjes. Het zou heel fijn zijn als je vijf metingen wilt doen bij vijf verschillende wateren. Lukt dat niet, stuur dan in ieder geval de gevulde reageerbuisjes retour van de metingen die je hebt gedaan en online hebt ingevuld. **Doe dit liefst dezelfde week nog op de post.**

Zo stuur jij je meetkit met buisjes retour:

1. Controleer of de dopjes op de buisjes goed vastzitten en de buisjes niet lekken.
2. Doe de met watermonsters gevulde buisjes in de gewatteerde retourenvelop.
3. Plak de envelop goed dicht. Zorg dat de retoursticker goed zichtbaar blijft.
4. Doe de envelop meetkit op de post naar NIOO-KNAW.

Wij gaan met alle resultaten aan de slag. In het najaar krijg je een mail met een terugkoppeling van de resultaten van het onderzoek.

Bedankt voor je deelname!